

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо забезпечення законності та прозорості
в діяльності органів місцевого самоврядування

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є :

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кодексі адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

1) частину другу статті 150 доповнити пунктом 3 такого змісту:

"3) очевидними є ознаки протиправності акта органу місцевого самоврядування і невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду про відновлення становища, яке існувало до прийняття такого акта (у справах щодо забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування)";

2) частину першу статті 238 доповнити пунктом 9 такого змісту:

"9) щодо оскарження актів органів місцевого самоврядування у справах щодо забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування, якщо судом встановлено наявність відповідних повноважень із здійснення державного нагляду (контролю) у зазначеній сфері, передбачених законом, в інших органів державної влади";

3) статтю 264 доповнити частиною тринадцятою такого змісту:

"13. Правила цієї статті не поширюються на розгляд справ щодо забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування, передбачених статтею 289¹¹ цього Кодексу";

4) у частині першій статті 268 цифри "285–289" замінити цифрами "285–289, 289¹¹";

5) у частині першій статті 269 цифри "285–289" замінити цифрами "285–289, 289¹¹";

6) в абзаці першому частини першої статті 271 цифри "289⁵" замінити цифрами "289⁵, 289¹¹";

7) у статті 272:

у частині першій цифри "286–288" замінити цифрами "286–288, 289¹¹";

у частині другій цифри "289⁴" замінити цифрами "289⁴, 289¹¹";

у частині четвертій цифри і слово "288 та 289⁴" замінити цифрами "288, 289⁴, 289¹¹";

8) параграф 2 глави 11 розділу II доповнити статтею 289¹¹ такого змісту:

"Стаття 289¹¹. Особливості провадження у справах щодо забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування

1. Правила цієї статті поширюються на розгляд адміністративних справ щодо:

1) законності нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування, крім адміністративних справ, розгляд яких здійснюється відповідно до статті 264 цього Кодексу;

2) законності індивідуальних актів органів місцевого самоврядування, які є предметом забезпечення законності актів таких органів місцевого самоврядування відповідно до законів України "Про місцеве самоврядування в Україні" та "Про місцеві державні адміністрації".

2. З позовною заявою у справах щодо забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування (далі – забезпечення законності) має право звертатися уповноважений орган із здійснення нагляду за законністю, визначений законами України "Про місцеве самоврядування в Україні" та "Про місцеві державні адміністрації".

3. Адміністративна справа щодо забезпечення законності вирішується окружним адміністративним судом за місцезнаходженням відповідного органу місцевого самоврядування за правилами загального позовного провадження протягом п'ятнадцяти днів з дня відкриття провадження у справі.

4. При відкритті провадження у справі суд застосовує положення про обов'язкове досудове врегулювання спору, крім випадків, передбачених частиною дванадцятою статті 76¹ Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" та частинами дванадцятою і тринадцятою статті 16¹ Закону України "Про місцеві державні адміністрації".

5. При відкритті провадження у справі суд перевіряє відповідність позову предмету забезпечення законності відповідно до законів України "Про місцеве самоврядування в Україні" та "Про місцеві державні адміністрації", а також

наявність відповідних повноважень, передбачених законом, в інших органів державної влади.

Встановлення судом невідповідності позову предмету забезпечення законності, наявності відповідних повноважень із здійснення державного нагляду (контролю) у зазначеній сфері, передбачених законом, в інших органів державної влади, крім уповноваженого органу із здійснення нагляду за законністю, який звернувся з позовом, є підставою для повернення позовної заяви позивачу, а якщо провадження було відкрито – для закриття провадження у справі.

6. Під час розгляду адміністративних справ, визначених частиною першою цієї статті, суд перевіряє, чи акт органу місцевого самоврядування прийнято на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України, а в разі здійснення органом місцевого самоврядування делегованих йому повноважень органів виконавчої влади – також дотримання інших актів законодавства.

7. Апеляційні скарги на судові рішення у справах, передбачених цією статтею, можуть бути подані протягом десяти днів з дня проголошення судового рішення".

2. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170 із наступними змінами) доповнити статтями 76¹ і 76² такого змісту:

"Стаття 76¹. Забезпечення законності актів обласних рад

1. Забезпечення законності актів обласних рад здійснюється центральним органом виконавчої влади, визначеним Кабінетом Міністрів України (далі – орган із забезпечення законності).

2. Орган із забезпечення законності здійснює забезпечення законності актів обласних рад шляхом:

1) запобігання порушенню законності в актах обласних рад у порядку, визначеному цією статтею;

2) державного нагляду за актами обласних рад, визначеними цією статтею.

3. Для запобігання порушенню законності в актах обласних рад орган із забезпечення законності:

1) не менше одного разу на квартал письмово надає органам місцевого самоврядування інформацію про зміни в законодавстві, що стосуються місцевого самоврядування (зокрема щодо необхідності здійснення певної діяльності), практику забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування;

2) за зверненням обласної ради, голови обласної ради надає консультації щодо застосування законодавства обласними радами.

4. Орган із забезпечення законності здійснює державний нагляд за актами обласних рад у разі відсутності в інших органів державної влади повноважень із здійснення державного нагляду (контролю) у відповідній сфері (галузі), що прямо передбачено спеціальним законом.

5. Державний нагляд здійснюється органом із забезпечення законності за актами обласних рад, що видаються ними на виконання делегованих державою повноважень, щодо їх відповідності законам.

6. Заходами із здійснення державного нагляду за актами обласних рад є:

- 1) вимога про усунення порушення закону;
- 2) звернення до суду з позовом про визнання акта (окремих його положень) обласної ради незаконним (протиправним) та його скасування (визнання нечинним).

7. Орган із забезпечення законності здійснює державний нагляд за актами обласних рад та застосовує заходи, передбачені цією статтею, не пізніше 60 днів з дня набрання чинності актом обласної ради.

8. Виявлення акта (окремих його положень) обласної ради, що не відповідає закону, є підставою для звернення органу із забезпечення законності протягом трьох робочих днів з дня виявлення порушення до обласної ради з вимогою про усунення порушення закону, яка є обов'язковою для розгляду протягом 20 робочих днів з дня її отримання. Про рішення, прийняте за результатами розгляду вимоги про усунення порушення закону, обласна рада невідкладно інформує орган із забезпечення законності.

9. У разі відхилення без належного обґрунтування, нерозгляду обласною радою вимоги про усунення порушення закону у строк, визначений частиною восьмою цієї статті, орган із забезпечення законності звертається до суду з позовом про визнання відповідного акта (окремих його положень) обласної ради незаконним (протиправним) та його скасування (визнання нечинним).

10. Звернення органу із забезпечення законності до суду з позовом, передбаченим частиною дев'ятою цієї статті, без попереднього надсилання вимоги про усунення порушення закону не допускається, крім випадків, передбачених частиною дванадцятою цієї статті.

11. Звернення органу із забезпечення законності до обласної ради з вимогою про усунення порушення закону та її розгляд здійснюються як заходи обов'язкового досудового врегулювання спору щодо законності акта (окремих його положень), прийнятого обласною радою, крім випадків, передбачених частиною дванадцятою цієї статті.

12. За наявності очевидних ознак того, що акт обласної ради створює загрозу порушення територіальної цілісності України, орган із забезпечення законності спеціальним приписом зупиняє дію такого акта з одночасним зверненням до суду з позовом про визнання його незаконним (протиправним)

та його скасування (визнання нечинним), про що невідкладно інформує Президента України та Кабінет Міністрів України.

Зупинення дії акта обласної ради має наслідком обов'язковість припинення виконання такого акта фізичними та юридичними особами, здійснення визначених таким актом повноважень, настання будь-яких інших юридично значущих наслідків у разі застосування такого акта та заборону вчинення будь-яких дій, пов'язаних із реалізацією речових прав на майно, якщо такі права виникли на підставі акта, дію якого зупинено.

13. Інформація про звернення органу із забезпечення законності до суду невідкладно оприлюднюється на його офіційному веб-сайті та офіційному веб-сайті відповідного органу місцевого самоврядування згідно із Законом України "Про доступ до публічної інформації".

Стаття 76². Забезпечення законності актів сільських, селищних, міських, районних у місті рад, їх виконавчих органів, районних рад

1. Забезпечення законності актів сільських, селищних, міських, районних у місті (у разі їх створення) рад, їх виконавчих органів, районних рад здійснюється місцевими державними адміністраціями у порядку, визначеному Законом України "Про місцеві державні адміністрації".

3. У Законі України "Про місцеві державні адміністрації" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 20–21, ст. 190 із наступними змінами):

1) главу 1 розділу III доповнити статтею 16¹ такого змісту:

"Стаття 16¹. Забезпечення місцевими державними адміністраціями законності актів органів місцевого самоврядування

Забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування здійснюється місцевими державними адміністраціями щодо актів:

- 1) районних рад – обласними державними адміністраціями;
- 2) сільських, селищних, міських, районних у місті (у разі їх створення) рад, їх виконавчих органів – районними державними адміністраціями.

Місцеві державні адміністрації забезпечують законність актів відповідних органів місцевого самоврядування шляхом:

- 1) запобігання порушенню законності в актах органів місцевого самоврядування у порядку, визначеному цією статтею;
- 2) державного нагляду за актами органів місцевого самоврядування, визначених цією статтею.

Для запобігання порушенню законності в актах органів місцевого самоврядування місцеві державні адміністрації:

1) не менше одного разу на квартал письмово надають органам місцевого самоврядування інформацію про зміни в законодавстві, що стосуються місцевого самоврядування (зокрема щодо необхідності здійснення певної діяльності), практику забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування;

2) за зверненням відповідної місцевої ради, сільського, селищного, міського голови, а в передбачених законом випадках – також секретаря сільської, селищної, міської ради, голови районної, районної в місті (у разі її створення) ради надають консультації щодо застосування законодавства відповідними органами місцевого самоврядування.

Місцеві державні адміністрації здійснюють державний нагляд за актами відповідних органів місцевого самоврядування у разі відсутності в інших органів державної влади повноважень із здійснення державного нагляду (контролю) у відповідній сфері (галузі), що прямо передбачено спеціальним законом.

Державний нагляд здійснюється місцевими державними адміністраціями за актами органів місцевого самоврядування, що видаються ними на виконання делегованих державою повноважень, щодо їх відповідності законам.

Заходами із здійснення державного нагляду за актами органів місцевого самоврядування є:

1) вимога про усунення порушення закону;

2) звернення до суду з позовом про визнання акта (окремих його положень) органу місцевого самоврядування незаконним (протиправним) та його скасування (визнання нечинним).

Місцеві державні адміністрації здійснюють державний нагляд за актами органів місцевого самоврядування та застосовують заходи, передбачені цією статтею, не пізніше 60 днів з дня набрання чинності відповідним актом органу місцевого самоврядування.

Виявлення акта (окремих його положень) відповідного органу місцевого самоврядування, що не відповідає закону, є підставою для звернення місцевої державної адміністрації протягом трьох робочих днів з дня виявлення порушення до такого органу місцевого самоврядування з вимогою про усунення порушення закону, яка є обов'язковою для розгляду протягом 20 робочих днів з дня її отримання. Про рішення, прийняте за результатами розгляду вимоги про усунення порушення закону, орган місцевого самоврядування невідкладно інформує місцеву державну адміністрацію.

У разі відхилення без належного обґрунтування, нерозгляду відповідним органом місцевого самоврядування вимоги про усунення порушення закону у строк, визначений частиною восьмою цієї статті, місцева державна адміністрація звертається до суду з позовом про визнання відповідного акта (окремих його положень) органу місцевого самоврядування незаконним (протиправним) та його скасування (визнання нечинним).

Звернення місцевої державної адміністрації до суду з позовом, передбаченим частиною дев'ятою цієї статті, без попереднього надсилання вимоги про усунення порушення закону не допускається, крім випадків, передбачених частинами дванадцятою і тринадцятою цієї статті.

Звернення місцевої державної адміністрації до органу місцевого самоврядування з вимогою про усунення порушення закону та її розгляд здійснюються як заходи обов'язкового досудового врегулювання спору щодо законності акта (окремих його положень), прийнятого органом місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених частинами дванадцятою і тринадцятою цієї статті.

За наявності очевидних ознак того, що акт органу місцевого самоврядування створює загрозу порушення територіальної цілісності України, місцева державна адміністрація спеціальним приписом зупиняє дію такого акта з одночасним зверненням до суду з позовом про визнання його незаконним (протиправним) та його скасування (визнання нечинним), про що невідкладно інформує Президента України та Кабінет Міністрів України.

Зупинення дії акта органу місцевого самоврядування має наслідком обов'язковість припинення виконання такого акта фізичними та юридичними особами, здійснення визначених таким актом повноважень, настання будь-яких інших юридично значущих наслідків у разі застосування такого акта та заборону вчинення будь-яких дій, пов'язаних із реалізацією речових прав на майно, якщо такі права виникли на підставі акта, дію якого зупинено.

Інформація про звернення місцевої державної адміністрації до суду невідкладно оприлюднюється на її офіційному веб-сайті та офіційному веб-сайті відповідного органу місцевого самоврядування згідно із Законом України "Про доступ до публічної інформації";

2) пункт 1 статті 25 викласти в такій редакції:

"1) забезпечує виконання Конституції та законів України, рішень Конституційного Суду України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади, забезпечує законність у діяльності територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, забезпечує законність актів органів місцевого самоврядування";

3) у статті 31:

частину третю викласти в такій редакції:

"Голови місцевих державних адміністрацій координують та забезпечують законність у діяльності територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, сприяють їм у виконанні покладених на ці органи завдань. З цієї метою голови місцевих державних адміністрацій:

1) вносять пропозиції до відповідних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади щодо визначення пріоритетів у діяльності їх територіальних органів;

2) проводять спільні засідання (наради) з керівниками територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, за результатами яких приймаються взаємоузгоджені рішення, що оформлюються протоколом та є обов'язковими до виконання відповідними керівниками територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади;

3) здійснюють контроль за реалізацією керівниками територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади визначених пріоритетів та за виконанням взаємоузгоджених рішень, прийнятих на спільних засіданнях (нарадах);

4) інформують міністерства, інші центральні органи виконавчої влади про стан реалізації керівниками відповідних територіальних органів визначених пріоритетів та виконання ними взаємоузгоджених рішень, прийнятих на спільних засіданнях (нарадах);

5) порушують перед міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади та у визначених випадках перед Кабінетом Міністрів України питання про скасування наказів керівників територіальних органів з підстав їх невідповідності Конституції чи законам України, невідповідності таких керівників займаній посаді";

частину четверту після слів "повноважень місцевих державних адміністрацій" доповнити словами "забезпечення законності у своїй діяльності";

у частині шостій слова "відповідність займаній посаді керівників їх територіальних органів" замінити словами "скасування наказів керівників їх територіальних органів, відповідність займаній посаді таких керівників";

доповнити новою частиною такого змісту:

"У разі якщо керівник міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади протягом одного місяця з дня одержання подання, відповідно до частини шостої цієї статті, не прийняв рішення, голова місцевої державної адміністрації може звернутися з таким поданням до Кабінету Міністрів України";

4) статтю 39 доповнити новою частиною такого змісту:

"Виключно головою відповідної місцевої державної адміністрації або його заступником, який тимчасово здійснює повноваження голови такої місцевої державної адміністрації, подаються вимоги, позови, передбачені статтею 16¹ цього Закону".

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через дванадцять місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України

від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–ІХ.

2. Установити, що повноваження щодо забезпечення законності актів органів місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі до прийняття законів про розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та органів державної влади, а також про особливості здійснення виконавчої влади у цих містах, здійснює центральний орган виконавчої влади, який забезпечує законність актів обласних рад.

3. Протягом одного року з дня введення в дію цього Закону повноваження із забезпечення законності актів сільських, селищних, міських, районних у місті (у разі їх створення) рад, їх виконавчих органів здійснюють обласні державні адміністрації. Районні державні адміністрації можуть вносити до обласних державних адміністрацій пропозиції щодо застосування заходів, передбачених цим Законом, стосовно зазначених актів.

4. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:

1) подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо внесення до законодавчих актів України змін, що впливають із цього Закону;

2) забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом, та набрання ними чинності одночасно з введенням у дію цього Закону або його відповідних положень;

3) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом, передбачивши набрання ними чинності одночасно з введенням у дію цього Закону або його відповідних положень;

4) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом, передбачивши набрання ними чинності одночасно з введенням у дію цього Закону або його відповідних положень.

Президент України

м. Київ

5 листопада 2025 року

№ 4677–ІХ

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ